

Izdienas pensijas dzelzceļa darbiniekiem

Transporta darbiniekiem (aviācijas, dzelzceļa, sabiedriskā transporta, jūras un upju transporta) izdienas pensijas piešķir saskaņā ar „Nolikumu par izdienas pensijām”¹.

Pensijas tiek piešķirtas:

- ⇒ vīriešiem no 55 gadu vecuma, ja viņu kopējais darba stāžs nav mazāks par 25 gadiem un vismaz 12 gadi un 6 mēneši no tiem nostrādāti minētajās profesijās;
- ⇒ sievietēm no 50 gadu vecuma, ja viņu kopējais darba stāžs nav mazāks par 20 gadiem un vismaz 10 gadi no tiem nostrādāti minētajās profesijās.

Saskaņā ar Nolikuma par izdienas pensijām 2.2.punktu - Tiesības uz izdienas pensiju ir šādiem lokomotīvu brigāžu un citu atsevišķu kategoriju darbiniekiem, kuri tieši saistīti ar pārvadājumu organizēšanu un kustības drošības garantēšanu dzelzceļa transportā:

1. ārpusklases un pirmās klases dzelzceļa staciju dežurantiem, kuru darbs saistīts ar vilcienu pieņemšanu, nosūtīšanu un izlaišanu uz maģistrālajām dzelzceļa līnijām ar sevišķi augstu kustības intensitāti;
2. ārpusklases un pirmās klases dzelzceļa staciju šķirošanas kalniņu dežurantiem un operatoriem;
3. vilcienu kustības dispečeriem un vecākajiem vilcienu kustības dispečeriem;
4. vilcienu sastādītājiem; kravas vilcienu konduktoriem;
5. dīzeļlokomotīvu mašīnistiem un mašīnistu palīgiem;
6. elektrolokomotīvu mašīnistiem un mašīnistu palīgiem;
7. tvaika lokomotīvu mašīnistiem un mašīnistu palīgiem;
8. dīzeļvilcienu mašīnistiem un mašīnistu palīgiem;
9. elektrovilcienu mašīnistiem un mašīnistu palīgiem;
10. lokomotīvu brigāžu mašīnistiem instruktoriem;
11. automotrišu un mazjaudas lokomotīvu mašīnistiem;
12. refrižeratorvilcienu (sekciju) priekšniekiem un mehāniķiem;
13. vagonu kustības ātruma regulētājiem;
14. maģistrālo dzelzceļa līniju kontakttīklu elektromontieriem un elektromehāniķiem;
15. maģistrālo dzelzceļa līniju brigadieriem, kuri nodarbināti ceļu un mākslīgo būvju (ceļu, tiltu, tuneļu un citu būvju) uzturēšanā kārtībā un kārtējā remonta darbos iecirkņos ar vilcienu intensīvu kustību;
16. maģistrālo dzelzceļa līniju un mākslīgo būvju meistariem, kuri nodarbināti ceļu un mākslīgo būvju uzturēšanā kārtībā un kārtējā remonta darbos iecirkņos ar vilcienu intensīvu kustību;
17. maģistrālo dzelzceļa līniju montieriem, kuri nodarbināti ceļu un mākslīgo būvju uzturēšanā kārtībā un kārtējā remonta darbos iecirkņos ar vilcienu intensīvu kustību;
18. maģistrālo dzelzceļa līniju vagonu apskatītājiem, kuri nodarbināti ārpusklases, 1. un 2. klases dzelzceļa stacijās vagonu tehniskās (tehniskās un komerciālās) apkalpes punktos;
19. maģistrālo dzelzceļa līniju vagonu apskatītājiem-remontētājiem, kuri nodarbināti ārpusklases, 1. un 2. klases dzelzceļa stacijās vagonu tehniskās (tehniskās un komerciālās) apkalpes punktos;
20. maģistrālo dzelzceļa līniju mākslīgo būvju remontētājiem iecirkņos ar vilcienu intensīvu kustību;
21. maģistrālo dzelzceļa līniju ritošā sastāva remontatslēdzniekiem, kuri nodarbināti ārpusklases, 1. un 2. klases dzelzceļa stacijās vagonu tehniskās (tehniskās un komerciālās) apkalpes punktos.

¹ LATVIJAS REPUBLIKAS MINISTRU PADOMES LĒMUMS Nr.104 Nolikums par izdienas pensijām (1992), pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=65827>

Ir jābūt ievērotiem šādiem nosacījumiem:

- profesijā, kas dod tiesības uz izdienas pensiju līdz 1999.gada 1.janvārim ir nostrādātas 3/4 no Nolikumā par izdienas pensijām noteiktā laika²;
- atsevišķām kategorijām sasniegts noteikts vecums;
- darbs vairs nav profesijā, kas deva tiesības uz izdienas pensiju - tas nozīmē, ka izdienas pensiju piešķir pēc attiecīgās nozares darbinieka atbrīvošanas no amata, un tās izmaksu pārtrauc vai apmēru groza, ja izdienas pensijas saņēmējam tiek piešķirta vecuma pensija saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām”.
- dzīvo Latvijā.

Pieprasot izdienas pensiju, jāiesniedz:

- iesniegums pensijas piešķiršanai;
- darba devēja izziņa par to, ka darbinieka darbs atbilst Nolikumā par izdienas pensijām noteiktajām profesijām;
- dokuments, kas apliecina, ka persona vairs nestrādā profesijā, kas deva tiesības uz izdienas pensiju;
- darba grāmatiņa un jebkuri citi apdrošināšanas stāžu apliecinoši dokumenti.

Izdienas pensiju piešķir un aprēķina katram individuāli par pamatu ņemot:

- uzkrāto pensijas kapitālu laikā no 1996.gada 1.janvāra līdz pensijas piešķiršanas mēnesim;
- vidējo apdrošināšanas iemaksu algu laikā no 1996.gada līdz 1999.gadam (ieskaitot);
- apdrošināšanas stāžu līdz 1996.gadam³.

Izdienas pensiju aprēķina pēc formulas, kas paredzēta vecuma pensijai⁴ un tā ir:

$$P \text{ (mēneša pensija, divpadsmitā daļa no gada pensijas)} = (Ks + K) : G : 12, \text{ kur}$$

Ks - sākuma kapitāls, ko aprēķina pēc formulas:

$$Ks = Vi \times As \times 0,2 \times 12, \text{ kur}$$

Vi - personas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga no 01.01.1996. līdz 31.12.1999., ņemot vērā apdrošināšanas iemaksu algas indeksus (skaidrojums zemāk). Taču, ja personas vidējā apdrošināšanas iemaksu alga ir mazāka par vidējo apdrošināšanas iemaksu algu valstī laikā no 01.01.1996. līdz 31.12.1999., tad personai, kuras apdrošināšanas stāžs Latvijā nav mazāks par **30** gadiem, ir ņemama vērā 48 mēnešu vidējā apdrošināšanas iemaksu alga valstī iepriekš norādītajā periodā;

As - personas apdrošināšanas stāža pilni gadi līdz 31.12.1995.;

K - apdrošinātās personas pensijas kapitāls, kas reģistrēts šīs personas personīgajā kontā no 01.01.1996. un aktualizēts, ņemot vērā ikgadējos apdrošināšanas iemaksu algas indeksus;

G - laika posms (gados), par kuru no pensijas piešķiršanas gada tiek plānota vecuma pensijas izmaksa. Piešķirot izdienas pensiju no 2014.gada 1.janvāra piemēro **G** vērtību 62 gadu vecumā, no 2017.gada 1.janvāra – 63 gadu vecumā, no 2021.gada 1.janvāra – 64 gadu vecumā, no 2025.gada 1.janvāra – 65 gadu vecumā

² Saskaņā ar Likuma „Par valsts pensijām”² pārejas noteikumu 12.punktu “ar 1999.gada 1.janvāri tiek pārtraukta apdrošināšanas stāža noteikšana, kas dod tiesības uz izdienas pensiju saskaņā ar nolikumu "Par izdienas pensijām". Personām, kuras līdz 1999.gada 1.janvārim nostrādājušas attiecīgajās profesijās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no apdrošināšanas stāža, kas saskaņā ar nolikumu "Par izdienas pensijām" nepieciešams attiecīgās izdienas pensijas piešķiršanai, saglabājas tiesības uz izdienas pensiju, ja ir ievēroti pārējie minētajā nolikumā noteiktie nosacījumi. Izdienas pensiju izmaksā no valsts pensiju speciālā budžeta”

³ Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras informācija. Pieejama:

<http://www.vsaa.lv/lv/pakalpojumi/pensionariemsenioriem/izdienas-pensija>

⁴ Likums „Par valsts pensijām” (1996). Pieejams: <http://likumi.lv/doc.php?id=38048>

Līdz 31.12.1990. apdrošināšanas stāžā ieskaita ar dokumentiem pierādītos darba un tam pielīdzinātos periodus no personas 15 gadu vecuma.

Laika periodā no 01.01.1991. līdz 31.12.1995. darba devējam bija jābūt sociālā nodokļa maksātājam. Tikai tādā gadījumā apdrošināšanas stāžā ieskaita ar dokumentiem pierādītos darba periodus.

Apdrošināšanas stāžu **no 01.01.1996.** apliecina VSAA uzkrātie dati par sociālās apdrošināšanas iemaksām. VSAA saņem elektroniski Valsts ieņēmumu dienesta informāciju par personas darbavietu, periodu, iemaksu objektu (darba algu) un veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām. Personas personīgajā kontā no 01.01.1996. tiek reģistrēti visi algotā darbā gūtie ienākumi un veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas. Ja darba ņēmējs strādā divās darba vietās vai vairāk darba vietās un darba devējs ir veicis sociālās apdrošināšanas iemaksas, tad no šiem iemaksu objektiem (darba algām) veidojas apdrošinātās personas pensijas kapitāls, kas tiek ņemts vērā pensijas aprēķinā.

Skaidrojums: Pensijas kapitāla aktualizācija tika uzsākta 1998.gadā, kad pirmo reizi tika noteikta attiecība starp 1997. un 1996.gada ienākumiem, no kuriem bija veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas. Apdrošināšanas iemaksu algas indekss veidojas kā divu pēdējo gadu apdrošināšanas iemaksu algu attiecība. Indeksu izmantoto, lai piešķirot vai pārrēķinot vecuma pensiju, katra cilvēka pensijas kapitāls atbilstu apdrošināšanas iemaksu algas izmaiņām valstī.

Gads	Kapitāla indekss
1997	1,03
1998	1,12
1999	1,117
2000	1,069
2001	1,0835
2002	1,0453
2003	1,1645
2004	1,1754
2005	1,1712

2006	1,2333
2007	1,3593
2008	1,3106
2009	0,9622 (aizstāj ar 1*)
2010	0,7978 (aizstāj ar 1*)
2011	0,9945 (aizstāj ar 1*)
2012	1,0618 (aizstāj ar 1*)
2013	1,0758 (aizstāj ar 1*)
2014	1,0766 (aizstāj ar 1*)
2015	1,0620 (aizstāj ar 1*)

*No 2016.gada 1.janvāra stājušies spēkā grozījumi likumā „[Par valsts pensijām](#)”, kas paredz no 2009.gada līdz 2011.gadam noteikto negatīvo indeksu koriģēšanu, tad, piešķirot vai pārrēķinot pensijas pēc 2016.gada 1.janvāra, **no 2009.gada līdz 2015.gadam noteikto indeksu vietā tiks izmantots indekss „1”**.

Indeksu koriģēšana skars ikvienu sociāli apdrošināto personu, par kuru ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, bet pensija vēl nav piešķirta.

Indeksu korekcijas rezultāti būs redzami no 2016.gada 18.janvāra, izmantojot VSAA e-pakalpojumus „*Prognozējamais vecuma pensijas apmērs*” un „*Apdrošinātās personas pensijas kapitāls*” portālā „[latvija.lv](#)”.⁵

Dokumentus var iesniegt jebkurā Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) nodaļā. Izdienas pensijas saņēmēja pienākums 10 dienu laikā paziņot VSAA par dienesta (darba) uzsākšanu amatā (profesijā), kas dod tiesības uz izdienas pensiju.

No izdienas pensijas ietur ienākuma nodokli - 2016.gadā ieturot 23% iedzīvotāju ienākumu

⁵ Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras informācija. Pieejama: <http://www.vsaa.lv/lv/aktualitates/jaunakas-zinas?id=587>

nodokli un piemērojot neapliekamo minimumu 2820 *euro* gadā jeb 235 *euro* mēnesī.

Papildus: Pensijas saņēmēja nāves gadījumā pārdzīvojušajam laulātajam, pamatojoties uz viņa pieprasījumu, piešķir un izmaksā **vienreizēju pabalstu mirušā laulātā divu pensiju apmērā.** Tiesības uz pabalstu ir, ja tas pieprasīts sešu mēnešu laikā no mirušā laulātā nāves dienas.⁶ Izdienas pensiju līdzīgi kā valsts pensiju vai tās daļas apmēru, kas nepārsniedz 50 procentus no iepriekšējā kalendāra gada vidējās apdrošināšanas iemaksu algas valstī, pārskata reizi gadā 1.oktobrī (**indeksē**), ņemot vērā faktisko patēriņa cenu indeksu un 25 procentus no apdrošināšanas iemaksu algu summas reālā pieauguma procentiem.

Ierobežojumi: Izdienas pensijas izmaksa tiek pārtraukta uz laiku, kamēr izdienas pensijas saņēmējs saņem bezdarbnieka pabalstu.⁷

⁶ Likums „Par valsts pensijām” 37.panta trešā daļa

⁷ MK noteikumi “Vidējās apdrošināšanas iemaksu algas aprēķināšanas kārtība bezdarbnieka pabalsta apmēra noteikšanai un bezdarbnieka pabalsta un apbedīšanas pabalsta piešķiršanas, aprēķināšanas un izmaksas kārtība”10.punkts; <http://www.lvportals.lv/visi/skaidrojumi/197595-kam-pienakas-izdienas-pensija-un-ka-to-sanemt/>